

מאי לאו בעוף – קאי, שהרי דמו ראו לייכא, למולעת הגדלה בצנדי זמר שקורין *טייני"א, כדכתיב "כצמד אכלו עש" [איוב יג], וקאמר: נותרו ויפטר מן הכסוי. ואי אין שמיטה לעוף – נותרו לרין כסוי, שזו היא שמיטתו ללכא – נצב עור אדום שקורין *פרק"א. מלק – עוף קדשים בסכין – נבילה, דאין מליקה אלא זניפון. נהי נמי דכי

מאי לאו בעוף, דקא בעי ליה לדמיה ליניכא? – לא, בחייה, דקא בעי ליה לדמיה ללכא. תא שמע: *מלק בסכין – מטמא בגדים אבית הבליעה; ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה, תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה! – הוא דאמר כי האי תנא; דתניא, רבי אלעזר הקפר ברבי אומר: כמה תלמוד לומר "אף פאשר יאכל את הצבי" וגו'? וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה? הרי זה בא ללמד ונמצא למד, מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין: מה פסולי המוקדשין בשחיטה – אף צבי ואיל בשחיטה; ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. מאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר? רבי היא; דתניא, רבי אומר: "וזבחת... פאשר צויתך" – מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה, ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבחמה. א "אחד בעוף". איתמר, רב נחמן אמר: או וושט או קנה, רב אדא בר אבהו אמר: וושט ולא קנה. רב נחמן אמר או וושט או קנה – אחד קנה, אחד כל דהו; רב אדא בר אבהו אמר וושט ולא קנה, מאי אחד – מיוחד.

הלכות שחיטה נטוה. וושט – מיוחד ששקמינה הוא, שחיות הבמה תלו צו, דהא נצנץ נמשהו מיטרפא, ואילו קנה עד דמיפסק רוצא.

תוספות

תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה – הך פירכא ליתא לרבי יוסי, דאמר בזבחים פרק "חטאת העוף" (סט, ב) גבי מלק ונמצאת טרפה, דאין מליקה מטרת מידי נבלה, דדווקא שחיטה מטרת בבחמה. אלא לרבי מאיר פריך, דקאמר הוה תנס מידי מליקה מטרת. רבי היא דתניא כו' – הוה מצי למימר: בר פרא היא, אלא דניחא ליה לאוקמי משניות דלעיל כרבי. הקשה רבינו אפרים: דהכא סבירא ליה לרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה. ובפרק "מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני" (נזיר כט, ב) קאמר גבי פלוגתא דרבי ורבנן, דכולי עלמא כדי לחנוכו במצות, ואם כן לרבי הא קא אכיל כהן מליקה! דהכי נמי פריך לעיל מיניה למאן דאמר כדי לחנוכו במצות: קאכיל כהן מליקה, ומשני: קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה. ולרבי ליכא לשנויי הכי, אם כן תיקשף, ואפילו יחזיר סימנן ויוליד ויביא – ונבלה היא לרבי, דבעי שחיטה בתלוש בפרק קמא (חולין טז, א) מיידיקח את המאכלת. ועוד, דמאן דאמר מחזיר קסבר מוליד ומביא במליקה פסול, ואם כן הוה ליה דורס! ויש לומר: דהתם בניזיר דיחויא בעלמא הוא, דמהיחא ליכא למידק דתהוי פלוגתא דתנאי אי הלכה הוא בניזיר או כדי לחנוכו. אבל מכל מקום אמת הוא דרבי סבר דהלכה הוא בניזיר, כיון דסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה. אי נמי, קסבר כדי לחנוכו, ומביא חטאת העוף ואינו נאכל, מידי דהוה אחטאת העוף הבאה על הספק. ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבחמה – יש מפרשים דדריש בגימטריא ד"כאשר": אליף – אחד בעוף, שיין – שנים בבחמה, רי"ש – רובו של אחד כמוהו, רוב אחד בעוף ורוב שנים בבחמה – ראשי תיבות למפרש של "כאשר" הוי רובו של אחד כמוהו.

מאי לאו בעוף – שהרי התנא משתמש בלשון זכר ("נחרו או עוקרו"), לשון השייכת לעוף ולא לחיה. ורחו כי מדובר בחיה, וינחרו או עוקרו" הוא לשון סתמית, והכוונה היא למה שהיא צריך לדמו (רשבי"א, תודרא"ש). ויש שהסביר כי ההנחה היא שלא הותר לנחרו בעל חיים ולצערו אלא כדי להינצל מנוק, אבל משום רוח, כגון לצורך צבע – לא הותר הדבר. והשיבו כי מכל מקום, הואיל ויש בדבר צורך – מותר הדבר, ואין ראייה מכאן (מרומי שדה). הויא לה טרפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה טריפה היא בעל חיים שנחבל או חלה באופן שהוא עתיד למות ממנו, אבל עדיין לא מת. וכשמולק בסכין וכן נשברת המפרקת (עמוד השדרה באזור הצוואר) ונחתך חוט השדרה, הריהו נעשית בכך טריפה (ואמנם, אם היה הכהן מולק בציפורן לא היה מקום לומר שטריפה היא, מפני שהוא חלק מתהליך ההכשרה של העוף להקרבה ולאכילה, אלא שכיון שהיא מליקה פסולה דנים בה באופן זה). ואמנם טריפה אסורה באכילה ובהקרבה גם אם נשחטה או נמלקה לאחר מכן כראוי, אלא ששחיטתה קודם שיצאה נפש גורמת לכך שאינה נחשבת נבילה במוותה, בין בעוף חולין שדינו בשחיטה, ובין בעוף קדשים שדינו במליקה (זבחים טט, א). ואם אין לעוף דין שחיטה, וכל חיתוך סימנים מכשיר בה, הרי מליקה זו שנעשתה בסכין צריכה לכאורה להוציאה מידי טומאת נבילה. ורש"י דקדק לפרש שבהכרח מדובר כאן במקרה שלא חתך רוב בשר עם המפרקת קודם שחתך את הסימנים, שאם היה עושה כן הריהו נחשבת מאותה שעה כמותה (לעיל כב, ב) ונבילה היא, ושוב לא היה מוגיל חיתוך הסימנים (ראה שר"ת רשבי"א ח"א רס). ועל כל פנים, מבואר משאלת הגמרא, שגם אם אין לעוף שחיטה מן התורה, לא כל דרך שמרציא בה את נפשה מכשירתה, אלא דווקא בחיתוך הסימנים, הקנה והוושט, ולכן הוצרך לומר שתועיל לה הסכין (שחותך בה את הסימנים) כדי להוציאה מידי נבילה. ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה לכאורה, אין קשר בין משפט זה למה שנאמר קודם לכן! ויש שהסביר שממה שהוצרך הכתוב להקיש חיה לבהמה לשחיטה, אתה למד

אורח ההלכה או וושט או קנה אף שלכתחילה צריך לשחוט שני סימנים, בין בבחמה ובין בעוף, אם שחט בעוף רובו של אחד מן הסימנים, הקנה או הושט – שחיטתו כשרה. כדעת רב נחמן. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"א ה"ט. ש"ע י"ד כא, א).

מסורת הש"ס

- א. משנה זבחים טח, א. חולין כב, (עיי"ש).
ב. ספרי דברים יב, כב (בשינוי, ראה רש"י) מדרש תנאים דברים יב, כב. ילק"ש תורה תקפג. וראה בכורות לג, א.
ג. (הביטוי) פסחים כה, ב. יומא פב, א. סנהדרין נד, א. עג, א. חולין כח, א. קז, א. ערכין כט, א. לד, א. מכילתא שמות כא, ט. כב, ב. שם טז. תוי"כ ויקרא כ, יג. ספרי במדבר יח, כו. ספרי דברים יב, כב. מדרש תנאים דברים יב, כב. שם טז, ט. שם כב, כו. שם כד, ח. יומא עה, ב. חולין פה, ב. ספרי ומדרש תנאים דברים יב, כב. ילק"ש תורה תשלז. תתפד.
ה. (הסבר זה) יומא לד, ב. עב. מגילה כח, א.

גרסות

ליניכא בכתי"מ ובמקורות: ליניכא וראה להלן פה, ב. נהי נמי דכי תבר ליה בכתי"מ ובמקורות: נהי נמי דתבר לה ויש בכתי"מ: נהי נמי דכי פסק ליה ויש כתי"מ שחסר בו כל המשפט: נהי - טריפה. כאשר יאכל את הצבי וכי' בכתי"מ: אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו" (דברים יב, כב)? וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה לפסולי המוקדשים? אלא הרי זה (צבי ואיל) בא ללמד על פסולי המוקדשים, ונמצא למד מהם, מקיש (משווה) הכתוב צבי ואיל, שהם חיות ולא בהמות, לפסולי המוקדשין: מה פסולי המוקדשין דינם בשחיטה, כדי להכשירם באכילה, שנאמר בהם "וזבחת" (שם כא) – אף צבי ואיל דינם בשחיטה; ומוסיף ר' אלעזר הקפר: ועוף אין לו דין שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ומעירים: מאן תנא דפליג עליה [מיהו התנא שחולק עליו] על רבי אלעזר הקפר, וסבור שיש שחיטה לעוף מן התורה (כפי שהוכחנו מן המשנה בענין המולק בסכין)? שיטת רבי היא, דתניא [ששנויה ברייתא]. רבי אומר: מה שנאמר "וזבחת... כאשר צויתך" (שם כא) – מלמד שנצטוה משה על הלכות שחיטה, למרות שאינן מפורשות בתורה: על חיתוך הושט ועל חיתוך הקנה, ועל שחיטת רוב סימן אחד בעוף, ועל שחיטת רוב שנים בבחמה. שנינו במשנה שהשוט סימן אחד בעוף שחיטתו כשרה. איתמר [נאמר] שנחלקו אמוראים בדבר, רב נחמן אמר: ככל אחד משני הסימנים מדובר, או וושט או קנה. רב אדא בר אבהו אמר: וושט דווקא ולא קנה. ומסבירים את לשון המשנה לשיטת כל אחד מהם. רב נחמן אמר או וושט או קנה – שהרי סימן אחד קתני [הוא שונה]. אחד כל דהו [כך שהוא, איזה שיהיה]. ואילו לשיטת רב אדא בר אבהו שאמר וושט ולא קנה, מאי [מה פירוש] אחד – מיוחד, והוא הוושט.

העולם

יינכא לפי המתואר להלן (פה, ב) מדובר בתולעת או מניק אחר המצוי בפשתן, והיו משתמשים בדם העוף כדי להבריח אותו, או כדי להרוג אותו. ורש"י פירש כי מדובר כאן בעש הבגדים. לכא מלה זו המצויה גם בפרסית (lak) משמעה חומר צביעה אדום, כאשר הדם משמש כצבעו או לחיזוק הצבע.

עיונים

מאי לאו בעוף – שהרי התנא משתמש בלשון זכר ("נחרו או עוקרו"), לשון השייכת לעוף ולא לחיה. ורחו כי מדובר בחיה, וינחרו או עוקרו" הוא לשון סתמית, והכוונה היא למה שהיא צריך לדמו (רשבי"א, תודרא"ש). ויש שהסביר כי ההנחה היא שלא הותר לנחרו בעל חיים ולצערו אלא כדי להינצל מנוק, אבל משום רוח, כגון לצורך צבע – לא הותר הדבר. והשיבו כי מכל מקום, הואיל ויש בדבר צורך – מותר הדבר, ואין ראייה מכאן (מרומי שדה). הויא לה טרפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה טריפה היא בעל חיים שנחבל או חלה באופן שהוא עתיד למות ממנו, אבל עדיין לא מת. וכשמולק בסכין וכן נשברת המפרקת (עמוד השדרה באזור הצוואר) ונחתך חוט השדרה, הריהו נעשית בכך טריפה (ואמנם, אם היה הכהן מולק בציפורן לא היה מקום לומר שטריפה היא, מפני שהוא חלק מתהליך ההכשרה של העוף להקרבה ולאכילה, אלא שכיון שהיא מליקה פסולה דנים בה באופן זה). ואמנם טריפה אסורה באכילה ובהקרבה גם אם נשחטה או נמלקה לאחר מכן כראוי, אלא ששחיטתה קודם שיצאה נפש גורמת לכך שאינה נחשבת נבילה במוותה, בין בעוף חולין שדינו בשחיטה, ובין בעוף קדשים שדינו במליקה (זבחים טט, א). ואם אין לעוף דין שחיטה, וכל חיתוך סימנים מכשיר בה, הרי מליקה זו שנעשתה בסכין צריכה לכאורה להוציאה מידי טומאת נבילה. ורש"י דקדק לפרש שבהכרח מדובר כאן במקרה שלא חתך רוב בשר עם המפרקת קודם שחתך את הסימנים, שאם היה עושה כן הריהו נחשבת מאותה שעה כמותה (לעיל כב, ב) ונבילה היא, ושוב לא היה מוגיל חיתוך הסימנים (ראה שר"ת רשבי"א ח"א רס). ועל כל פנים, מבואר משאלת הגמרא, שגם אם אין לעוף שחיטה מן התורה, לא כל דרך שמרציא בה את נפשה מכשירתה, אלא דווקא בחיתוך הסימנים, הקנה והוושט, ולכן הוצרך לומר שתועיל לה הסכין (שחותך בה את הסימנים) כדי להוציאה מידי נבילה. ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה לכאורה, אין קשר בין משפט זה למה שנאמר קודם לכן! ויש שהסביר שממה שהוצרך הכתוב להקיש חיה לבהמה לשחיטה, אתה למד

שחט את הורשט — צעוף. ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני — דמימא: שחט גרגרת ואחר כך נשמת הורשט כשרה. אלמא לא מתכשרא זקנה לחודה. משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי — להכי נקט שחיטה צושט והשמטה בגרגרת. שני חצאי סימנין — פסול, דכמו דלא עמיד מדי דמי, דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא.

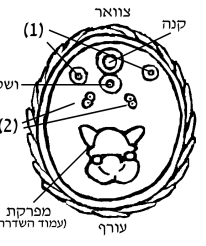
(סימן: שחט חצאין גרגרת פגימה דחטאת העוף)

מיתבי: 'שחט את הורשט ואחר כך נשמתה הגרגרת' — פשוטה. שחט את הורשט ונמצאת גרגרת שמוטה, ואינו יודע אם קודם שחטתה נשמתה אם לא. שחטתה נשמתה, זה היה מעשה, ואמר: כל ספק בשחיטה — פסולה; ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני! — משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי. תא שמע: שחט שני חצאי סימנין בעוף — פסולה, ואין צריך לומר בבהמה. רפי יהודה אומר: בעוף עד שישחוט את הורשט ואת הורדיין! — משום דושט סמוך לורדיין. תא שמע: שחט חצי גרגרת, ושהה כדי שחיטה אחרת, וגמר שחיטתו — פשוטה; מאי לאו בעוף, ומאי גמרה — גמרה לגרגרת? — לא, בבהמה, ומאי גמרה — גמרה לשחיטה פולה. תא שמע: הרי שהיה חצי קנה פגום, והוסיף עליו כל שהוא וגמרו — שחיטתו פשוטה; מאי לאו בעוף, ומאי גמרו — גמרו לקנה? — לא, בבהמה, ומאי גמרו — גמרו לוושט. תא שמע: כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה; הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד ורוב בשר עמו, ובעולה — שנים או רוב שנים; תיובתא דרב אדא בר אבהו! תיובתא. מאי הוי עלה? — מאי הוי עלה?! פדקאמרתי! — דלמא שאני התם, דאיכא שדרה ומפרקת. מאי? תא שמע: דההוא בר אוווא דההוה בי רבא, אתא פי ממסמס קועיה דמא, אמר רבא: היכי נעביד?

מסורת הש"ס
ו. חולין י"א, תוספתא
חולין פ"ב ד.
ז. תוספתא חולין פ"ב א.
ח. חולין כ"ב, (ועיי"ש).
ט. תוספתא חולין פ"ב ב.
י. חולין כ"א, (שם סומנו מקבילות).

גרסות
ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני בכתי"מ: קתני מיהת שחט את הורשט ואילו שחיטה דגרגרת לא קתני. וגמר שחיטתו כשרה בכתי"מ ועוד: וגמרה שחיטתו כשרה. חותך סימן אחד בכתי"מ ועוד בכמקבילות: חותך סימן אחד או רובו. מאי הוי עלה דקאמרתי בכתי"מ ועוד ובדפ"י: מאי הוי עלה דקאמרתי. אתא כי ממסמס קועיה בכתי"מ: נפיק כי ממסמס קועיה ויש בכתי"מ: נפק ואתא כי ממסמס קועיה.

העולם ושט סמוך לורדיין

- (1) ורדיים לשיבת בעל ערך השולחן.
- (2) ורדיים לשיבת רוב המפרשים.

בר אוווא

בר אוווא הוא הברווז, אחד המינים של משפחת עופות המים הברווזיים (Anatidae). הברווזים קטנים מקרוביהם, האווזים והברבורים. ניתן למוצאם הן במאגרי מים מתוקים והן במאגרי מים מלוחים. הברווזים ניזונים מדשא, דגנים, צמחי מים, דגים, חרקים וכיוצא באלה.

תוספות

אתא כי ממסמס קועיה דמא — פירש בקונטרס: וצריך בדיקה בסימנים שמה נפסק הקנה או ניקב הורשט. ומשום שפק דרוסה לא בעי בדיקה, דתלין בכלבא או בקנה, דאמר בי"אלו טריפות" (חולין נג, א): ספק כלבא ספק שונרא — אימר כלבא. ואם תאמר: למאי נפקא מינה אי תלין בכלבא או בקניא, כיון דאפילו קניא בעי בדיקה? ויש לומר: דנפקא מינה דאי הוה תלין בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אף על גב דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין. אי נמי, לענין ספק דרוסה, אפילו לא האדימו הסימנין אלא משוהו טריפה. כדאמר לקמן (נד, א) דגרגרת דרוסתו במשוהו, דזיהרא מיקלא קליא. ורבינו יצחק בן אשר מפרש, דהכא בשמעתיך הויה

בברייתא: כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה; הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד ורוב בשר עמו, ובעולה — חותך שנים (שני סימנים) או רוב שנים. הרי זו תיובתא [קושיה חמורה] על דעת רב אדא בר אבהו, שהיה מפורש שם "או לוושט או לקנה"! ומסכמים: אכן, תיובתא [קושיה] חמורה היא, ונדהו דבריו. ושואלים: מאי הוי עלה? [מה היה עליה?] הרי כדקאמרתי [כמו שאמרתי]. שנדהו דברי רב אדא בר אבהו! ואמר: משם אין הוכחה גמורה, דלמא שאני התם [שנא שונה שם] במליקה, דאיכא [יש] כבר חיתוך שדרה ומפרקת מתחילה, ודווקא במקרה זה חיתוך הקנה לברו מועיל כדי לגמור את המליקה, מה שאין כן בשחיטת עוף חולין. ואם כן, מאי [מה הדין]? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] מן המסופר דההוא בר אוווא דההוה בי [שברוח אחד שהיה בבית] רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא [בא כאשר היה צווארו מלוכלך בדם], ולא ידעו האם הוא טריפה, שנפסק הקנה או ניקב הורשט, אמר רבא: היכי נעביד [כיצד נעשה] בברווז זה?

עיונים

ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני שהיה לו לשנות: שחט אחד מהן ואחר כך נשמת השני" בר, ומכיוון שלא שנה כך משמע שהכוונה לוושט דווקא (תורת חיים). לאשתמוטי במסכת שבת (קכח, ב) מתואר כיצד יכול להיגרם דבר זה, כאשר מחזיקים את העוף לשוטו, והוא נועץ את רגליו בארץ, וכך נעקר אחד מן הסימנים (או שניהם) מחיבורו בלחי (כלומר, בלוע). ושהה כדי שחיטה אחרת וגמרו שחיטתו כשרה ואין בזה פסול של שהייה באמצע שחיטה, מפני שבחצי גרגרת עדיין אין התחלה של שחיטה, אלא רק ברובה (כשם שאינה טריפה עד שייפסק רובה של הגרגרת). והרי אפילו אם היתה הגרגרת חתוכה בחציה מתחילה והמשך בשחיטה — היתה השחיטה כשרה, כפי שנאמר בברייתא להלן. לא בבהמה וכו' ובמקרה זה לא ניתן לפרש "וגמרו" — שגמר את שחיטת הסימן שהחל לשחוט בו, שהרי ממילא אין בהמה כשרה אלא אם שחט בה רוב שנים. ורש"י פירש כי הכוונה היא: אפילו בבהמה. אבל ר"ע איגר כתב כי הכוונה לבהמה בדווקא, שדווקא שם שייך לשון "וגמרו" בושט, מפני שיש צורך בשני הסימנים (שבראשון הוא מתחיל את השחיטה ובשני הוא גומר). אבל בעוף, שכל הכשרו הוא בושט, ומה שהיה הקנה פגום אין בו צורך — לא שייך לומר "וגמרו" על שחיטת הורשט. הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שרואים את חצי הקנה הפגום כאילו היה שלם, שהרי אינו עושה את בעל החיים טריפה עד שייפסק ברובו. וכשהוסיף וחתך והשלים לרובו נמצא שנשחט הרוב (רש"י). דלמא שאני התם וכו' ויש לתמוה: אם כן הוא, מדוע נאמר לעיל "תיובתא", שמשמעו הוכחה שאין עליה תשובה! ויש לומר שלגוף דבריו של רב אדא בר אבהו באמת היה זה "תיובתא", כיון שהוא נחלק עם רב נחמן בין בשחיטה ובין במליקה. אלא שכשאנו באים לדון על מסקנת ההלכה בענין זה, יש לנו מקום לחלק בין זה לזה (רשבי"א).

דההוא בר אוווא וכו' ממסמס קועיה רש"י כתב כי סוגיה זו עוסקת רק בחשש לניקב בוושט או לפסיקת הקנה, אבל אין כאן חשש שאותו עוף נדרס בציפורניו של חתול, שהארת המצוי בציפורני עושה אותו טריפה. והוא כדברי הגמרא להלן (נג, ב) שיש להניח שהעוף נפצע על ידי קנה חר או על ידי כלב, ולא נדרס על ידי חתול. אבל ראשונים אחרים התקשו בדבר (ראה בתוס'), ופירשו כי אכן יש כאן חשש דרוסה, ומה שנאמר להלן שאין חוששים לחתול אלא לכלב, נאמר דווקא במקום שיש כלב מצוי (רשבי"א בעמוד הבא).

אורה ההלכה

שחט את הורשט ואחר כך נשמתה הגרגרת — שחט אחד מן הסימנים בעוף או רובו, ואחר כך נשמת השני — שחיטתו כשרה; נשמת אחד מהם ואחר כך שחט את השני — שחיטתו פסולה. שחט אחד מהסימנים ונמצא השני שמוט, ואין ידוע אם קודם השחיטה נשמת או אחר השחיטה, הרי זו פסולה. בברייתא, וכדעת רב נחמן. ונהגו להטריף כל עיקרו (רמ"א, גר"א). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ג הי"ד והט"ו. שו"ע יו"ד כד סעיפים טו, יז). שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה — שחט בעוף שני חצאי סימנים — שחיטתו פסולה. בברייתא. (רמב"ם שם פ"א הי"א. שו"ע יו"ד כ"א, ב). שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמרו שחיטתו — לדעת הרמב"ם והשו"ע, אם שחט בקנה חציו או מיעוטו, ושהה זמן מרובה — הרי זה חורג וגומר את השחיטה ואין בכך כלום. בין בעוף ובין בבהמה. וכתב רמ"א כי המנהג להטריף בכל שהייה, מחשש שמה ניקב הורשט קודם שהייה (וכן פשט המנהג בכל מקום, ראה כף החיים סק"ג). (רמב"ם שם פ"ג הי"ה—ה"ז, שו"ע יו"ד כג, סעיפים ה, ו ובהגהה). חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא — היה חצי הקנה חתוך ושחט בו והשלימו לרובו, וידוע שלא ניקב הורשט — כשר. (רמב"ם שם פ"א הי"א. שו"ע יו"ד כ"א, ה).

מסורת הש"ס

א. ראה חולין יא,ב.
 ב. חולין מג,ב.
 ג. חולין נא.
 ד. חולין כח,א. תוספתא חולין פ"ב א.

גרסות

נבדיקה לקנה ונשחטיה
לקנה יש בכת"י: נבדיקה בקנה ונשחטיה בקנה.

אלמא אחד דקאמר בכת"י ועוד: אלמא אחד דקאמרין.

לא אמר רבי יהודה במקורות: לא לכל אמר רבי יהודה.

דחיים... דקריי בכת"י ועוד מלים אלו חסרות, וכן נראה מרש"י.

מאחר שלא הוזכרו בכת"י: וכי מאחר שלא הוזכרו.

הכי קאמרי לה בכת"י ועוד: הכי קאמרי ליה וכן הגיה הבי"ח.

שהה בהן דרס בהן בכת"י: ששהה בהן.

הכי אמר – רבי יוחנן יש בכת"י: הכי אמר רבי יוחנן ובכת"י: הכי אמר רבי אלעזר הכי אמר רבי יוחנן.

הכי אמר רבי יוחנן מנקב בכת"י ובמקורות: הכי אמר רבי יוחנן וורידין לרבי יהודה מנקב.

פסול בכת"י ועוד: פסולה.

אם נשחטיה והדר נבדיקה [נשחט אותו ואחר כך נבדוק אותו] אם היה בקנה או בוושט נקב שעושה אותו טריפה – **דלמא** [שמח] במקום שהיה הנקב קשחית [הוא שוחט], ואם כן, אי אפשר לדעת! אם תאמר שנחתוך את עורו באותו מקום, ונבדיקה והדר נשחטיה [נבדוק אותו את הסימנים ואחר כך נשחט אותו] – **האמר** [הרי אמר] רבה: וושט אין לו בדיקה מבחוץ מצידו החיצוני, שהוא אדום, ונקב קטן אינו ניכר בו, אלא בדיקתו מבפנים בלבד, שצבעו שם לבן וטיפת דם ניכרת בו! אמר ליה [לו] רב יוסף בריה [בנו] של רבא: נבדיקה [נבדוק אותו] את הקנה, שאפשר לבדוק מבחוץ האם ניקב ברובו, ונשחטיה [ונשחט אותו] את הקנה, ולכשריה [וכך נכשר אותו] את העוף, שהרי די לו בשחיתת סימן אחד, והדר לפכיה [ואחר כך הפכה] את הושט כדי לראות את צידו הפנימי, ולבדיקה [ויבדקו אותו] אם היה שם נקב. אמר רבא: **חכים** [חכם] יוסף ברי [בני] בטרפות כר' יוחנן. ולענייננו נלמד, אלמא [מכאן] שסימן אחד דקאמר [שהוא אומר] במשנה שכשר בעוף, הוא או האי [זה] או האי [זה], או הושט או הקנה.

א שנינו במשנה: הושט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיתו כשרה וכו'. ר' יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין. אמר רב חסדא: לא אמר ר' יהודה אלא בעוף, הואיל וצולחו כולו כאחד, ולכן צריך לחתוך את הוורידין כדי שיצא דמו, אבל בהמה, כיון דמנתחה [שחוטת אותה] אבר אבר, ומולח כדי להוציא את הדם – לא צריך. ושואלים: למימרא [האם לומר] מכאן דטעמא [שהטעם] של רבי יהודה משום איסור דם הוא, שעושה כן רק כדי להוציא את הדם? והתנן [והרי שנינו במשנה], רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין, משמע שהוא חלק מדין השחיתה! ודוחים, אימא [אמר] שכוונתו: עד שינקב את הוורידין, ומאי [ומה] לשון "עד שישחוט" – עד שינקב אותם בשעת שחיתה, שאז הדם זורם בוורידים ויוצא מהם. ומציעים, תא שמע [בוא ושמע] ממה ששנינו בכרייתא: וורידין בשחיתה, דברי ר' יהודה! ודוחים: גם כאן אימא [אמר]

שהכוונה היא: וורידין צריך לנקבן בשעת שחיתה, דברי רבי יהודה. ומציעים, תא שמע [בוא ושמע] רביה ממה ששנינו בכרייתא אחרת, אמרו לו לרבי יהודה: מאחר שלא הוזכרו הוורידין אלא משום שצריך להוציא מהן את הדם, מה לי בשחיתה מה לי שלא בשחיתה? מכלל הדברים אתה למד שרבי יהודה סבר [סבור]: בשעת שחיתה לא אתי [לא בא]. יוצא דם, משום דקריי [שהוא כבר] בעי [שאל] ר' ירמיה: וורידין לשיטת רבי יהודה, אם שהה בהן באמצע ששחטם, או דרס בהן, חתך אותם בלחיצה ולא בהולכה והבאה, מהו? האם שחיתה פסולה היא, שהרי עשה בה שהייה ודרסה? אמר ליה ההוא סבא [כלו] זמן אחד: הכי [כך] אמר רבי יוחנן: מנקבן את הוורידין בקרן והן כשרין, שאינם חלק מגוף השחיתה. ומציעים: תניא כוותיה [שנויה בכרייתא כשיטתו] של רב חסדא, שלא אמר ר' יהודה לשחוט את הוורידים אלא בעוף, ולא בבהמה: שחט שני חצאי סימנין בעוף

והדר נבדיקה – למעלה מציט השחיטה ולמטה. אין לו בדיקה מבחוץ – לפי שהוא טריפה נקב משהו ואינו ניכר, וטיפת דם נכנסת לו צפנים נקב ואינו ניכר. אלל קרוס הפנימי לכן הוא וטיפת דם ניכרת בו, אלל החיצון אדום. ונבדיקה לקנה – שהקנה נדק מבוחוץ, לפי שאינו נטרף אלל צרוב. והדר נשחטיה לקנה, והשחיטה כשרה נסימן אחד. ואחר כך יטלו הושט כולו ועקרוהו מן הלח, והפכוהו וינדקוהו. חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן – דלמרינן צפרק "גיד הנשה" (חולין ז"ג), דשדר ליה שמואל תליסר גמלי ספיקי דטריפתא למינדקיה נגווייהו. לישגא אחרינא: כרבי יוחנן צלל מילי. הואיל וצולחו כולו כאחד – לפיכך צריך להוציא את כל דמו. עד שישחוט – ואי ליתנהו נשחטיה, אלל משום הוצאת הדם, ננקיבה צעלמא סגי. בשעת שחיטה – שהדס חס ויואל. מאחר שלא הוזכרו וורידין – כלומר, אין חיות תלויה בהן, ואין צריך להוציאו אלל משום דם, למה אשה מלריכו שחיתה? דרס בהן מהו – שחיתה ממש צעי רבי יהודה או לא? רבי ירמיה לא שמיע ליה הא דרס חסדא.

א "רבי יהודה אומר: עד שישחוט". אמר רב חסדא: לא אמר רבי יהודה אלא בעוף, הואיל וצולחו כולו כאחד, אכל בהמה, כיון דמנתחה אבר אבר – לא צריך. למימרא, דטעמא דרבי יהודה משום דם הוא? והתנן, רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין! – אימא: עד שינקב את הוורידין, ומאי "עד שישחוט" – עד שינקב בשעת שחיתה. תא שמע: וורידין בשחיתה, דברי רבי יהודה! – אימא: וורידין צריך לנקבן בשעת שחיתה, דברי רבי יהודה. תא שמע, אמרו לו לרבי יהודה: מאחר שלא הוזכרו וורידין אלא להוציא מהן דם, מה לי בשחיתה מה לי שלא בשחיתה? מכלל דרבי יהודה סבר: בשחיתה! – הכי קאמרי לה: מה לי לנקבן בשעת שחיתה, מה לי לנקבן שלא בשעת שחיתה. והוא סבר: בשעת שחיתה אתי דם, דחיים; שלא בשעת שחיתה לא אתי דם, דקריר. בעי רבי ירמיה: וורידין לרבי יהודה, שקה בהן דרס בהן, מהו? אמר ליה ההוא סבא: הכי אמר רבי אלעזר, ואמרי לה: אמר ליה ההוא סבא לרבי אלעזר, הכי אמר רבי יוחנן: מנקבן בקרן והן כשרין. תניא כוותיה דרב חסדא: ישחט שני חצאי סימנין בעוף

וכי תימא דלא הוה אכל בלא בדיקה, פסח וקדשים מאי איכא למימר? דאי אפשר להפריד העור ולבדוק, דאין מום גדול מזה.

משום ספק דרוסה. ואתי שפיר דקאמר: וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, והיינו משום דאין אדמומית הדרסה ניכרת בעור הושט החיצון האדום, אבל בנקובה – יש לוושט בדיקה אף מבחוץ. וכן משמע ב"אלו טרפות" (חולין מג,א) דקאמר רבה: וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, ולמאי נפקא מינה – לספק דרוסה. ולא קאמר: לספק נקוב. ועוד אמרינן (סם): שני עורות יש לו לוושט, ניקב זה בלא זה – כשר, וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון אי לאו, כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב? ודוחק לומר: כיון שניקב הפנימי מחמת חולי, ובחיצון אין ניכר שום חולי. והרב רבינו אלחנן הקשה: אי וושט יש לו בדיקה מבחוץ, אם כן מאי פריך: ורבי מאיר היכי אכל בשרא? דלמא במקום נקב שחט! ונימא דהוה אכיל על ידי בדיקה! ונראה לי: שיש שום חולי שיאדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ. אי נמי, הכי פירושו:

תוספות

ממש? ומובן כי ר' ירמיה לא שמע, או אינו סבור כדברי רב חסדא לעיל, שכל מטרות שחית הוורידים לר' יהודה היא הוצאת הדם, ולכן דווקא בעוף שצולחו כאחד אמר שצריך לשחוט את הוורידים (רש"י).

אורה ההלכה

ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים – וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, בין לענין חשש דרוסה, ובין לענין נקב. כדברי רבה, וכפירוש רש"י כאן. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ג הכ"ב. שו"ע יו"ד לג, ו-ז).

נבדיקה לקנה וכו' – עוף הבא לפנינו וצוארו מלוכלך ברם – אין חוששים לספק דרוסה לבדוק כל חלל הגוף, אבל חוששים לספק נקובה לבדוק במקום המלוכלך. וכיצד יעשה? בעוף שהכשרו בסימן אחד – בודק הקנה מבחוץ ושוחטו, ואחר כך הופך הושט ובודק מבפנים. כדברי יוסף בנו של רבא. ובהמה אין לה תקנה. וכתב רמ"א כי נהגו לאסור כל עוף או בהמה שצוארה מלוכלך ברם, שחוששים לנקיבת הושט, שאין אנו בקיאים בבדיקתו (וראה שו"ע). (רמב"ם שם ה"ח. שו"ע לג, ו ושם סעיף ח. שם כג, ו).

עד שינקב את הוורידין – בעוף צריך לשחוט הוורידים (שהם מלאים דם), או לנקבם בשעה שהעוף מפרסו ועדיין הדם חם, כדי שיצא הדם ולא יתקרב בתוכו. שדם הנשאר בהם מתפשט לבשר שסביב הוורידים ואינו יוצא לא על ידי מליחה ולא על ידי צליה. וכל זמן שהעוף שלם ולא נקב הוורידים בעוף בשעת שחיטה – אסור לבלו, ואפילו צלי, עד שיחתוך אבר אבר ויצלה. כדעת רבי יהודה, שהסוגיה מפרשת את דבריו, וכן אמרו במסכת ברכות (ת"א), שצריך להיהרר בדבריו (גר"א). וכתב רמ"א שאם הסירו את הראש ממנו, אינו נקרא שלם, ואין חוששים לוורידים, ולכן נהגו להסיר את הראש מהעופות השלמים. (שו"ע יו"ד כב, א. שם סה, א. שם עו, א).

שחט שני חצאי סימנין בעוף – שחט חציו של זה וחציו של זה בבהמה או בעוף – שחיתו פסולה. בכרייתא. (רמב"ם שם פ"א ה"א. שו"ע יו"ד כא, ב).

עיונים

ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים רש"י, שפירש את סוגייתנו בחשש לנקב, הסביר כי די בנקב כלשהו בוושט כדי לעשות את העוף טריפה, והואיל ועורו החיצון של הושט הוא אדום – אין ניכר בו נקב, וכן אם היתה שם טיפת דם הריהו נבלעת בנקב, ולכן דווקא בצידו הפנימי הלבן הדבר ניכר. והראשונים התקשו בענין זה, מפני שדברי רבה לגבי בדיקת הושט מבפנים נאמרו להלן (מג,א) בספק דרוסה על ידי חתול, שהארס ניכר דווקא על ידי אדמימות שמבפנים הושט, ולא על נקב, שהוא אכן נראה מבחוץ. ופירשו כי גם כאן מדובר בחשש לדרסה (כך שיטת ר' יצחק בן אשר בתוס'. וראה ברשב"א). ויש שהסבירו לשיטת רש"י, כי במקרה האמור כאן, שהיה הצואר מלוכלך ברם, לא ניתן לעמוד על נקב בצידו החיצוני של הושט, או שהוא מפרש מה שנאמר להלן לענין בדיקה של הושט לאו דווקא בדרסה (ראה ברי"ג על הרי"ף).

חכים יוסף ברי בטרפות כר' יוחנן שכמסופר להלן (צה,ב) היה ר' יוחנן נחשב בקי בטרפות, עד ששמואל שלח אליו מבבל משא שלושה עשר גמלים של ספקות כדי שיחווה דעתו עליהם. או שיש פירוש את הדברים באופן כללי על חכמתו של ר' יוחנן (רש"י).

אבל בהמה כיון דמנתחה אבר אבר לא צריך והוא הדין בעוף, שאם לא שחט את הוורידים – מנתחו אבר אבר, וכשר הדבר. אלא שכיון שדרך לצלות עוף כאחד – צריך לשחוט את הוורידים בתחילה. וכן לצד השני, גם בבהמה, אם שחט את הוורידים – רשאי לצלותה כאחד (רמב"ן בשם בה"א). אבל לדעת רבינו חננאל בהמה צריכה חיתוך איברים אפילו לצליה, או על כל פנים חיתוך החוטמים (כלי הדם הגדולים) שהזכירה הגמרא להלן (צה,א) בבהמה. ונחלקו הראשונים האם צליה שהזכירה כאן היא רק דוגמה, והוא הדין לבישול בקדרה (רשב"א ועוד). או שדווקא בצליה ששואבת את הדם די בשחיתת הוורידים מתחילה, אבל אם מבשל בקדרה לא די בכך, אלא קודם שמבשל צריך שיוציא את כלי הדם (החוטמים) ומלח את האיברים (חכמי פרוכאנס, רבינו אפרים והראב"ד).

בעי רבי ירמיה וורידין לרבי יהודה שהה בהן וכו' כלומר, האם הם צריכים שחיתה

מחצה על מחצה — קא סלקא דעמין לענין שחיטה קאמר. כלומר, סימן שחטו וחטו ותלוי אינו שחוט — הוי כאלו רוצו שחוט וכשר. רחמנא למשה — כשמסר למשה הלכות שחיטה על פה: לא תשייר רוצא. והא דלמחר שחטו משה לשחוט רוצ — היינו מחצה על מחצה, דכיון דלא אישמיר רוצא — רוצ שחוט קרי ליה. מדרבנן — אנל מדאורייתא כשר. ונפקא מינה דלא מנמח צנננה. חלקו לשנים — תנור שנטמא אין לו טהרה אלא נחיתה, כדכתיב: "יומץ" [ויקרא יא], ואם נשמיר רוצו שלם לאו נחיתה הוא. שאי אפשר לצמצם — סיהו מכוונים. אלא ודאי נמד מנייהו איכא רוצא, ולא ידעין דהי מנייהו, הילכך לא סלקא טומאה מנייהו. תרי רובי ליכא למימר בחד מנא — דאי האי רוצא — האי מיעוטא. אנל לענין שחיטה לא הוכר רוצ אלא נחיתה, וכי קרינא פלגא רוצ חמוץ — ליכא דמכחיש ליה, דהאי פלגא דקאי לא מיקרי רוצ שלם.

תוספות

רב אמר מחצה על מחצה כרוב — ובפרק "אלו טריפות" (חולין מד, ב) גבי (פסק את) [פסוקת] הגרגרת, דאתא לקמיה דרב ובדקה ברוב עוביה — מחצה נמי קרי ליה רוב. ובמסקנא דאמר דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב, ניחא טפי.

לפי שאי אפשר לצמצם — אפילו רבי יוסי הגלילי דאמר בפרק שני

דבכורות (יז, א): אפשר לצמצם — מודה הוא בכלי חרס, כדקאמר התם: הואיל ואיני בו גומות. ויש להוכיח מכאן שהלכה דבידי אדם אפשר לצמצם, ומדאפילו אמוראי במחצה על מחצה, ובפרק קמא דעירובין (טו, ב) בפרוך כעומד. ואם אי אפשר לצמצם, היכי שריא מספק? ואפילו למאן דאסר, לא אסר אלא משום דהכי אגמריה למשה: שחוט רובא, גדור רובא. ומיהו בידי שמים נראה דהלכה דאי אפשר לצמצם. דאמר בפרק "ארבעה אחין" (יבמות כח, א) לרבי יוחנן דאמר: אחיות איני יודע מי שנאן. ונימא (כיון רבי יוסי הגלילי היא! לא סתם תנא כרבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם. ובפרק "הזורק" בגיטין (עח, א) דפריך: והא אי אפשר לצמצם, גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת, דמפרש דאתו תרויהו בהדי הדדי בארבע אמות — התם נמי הוי כבידי שמים, דמסתמא לא כוונו לבא בבית אחת. ואם תאמר: בריש עירובין (ה, ב) גבי לחי המושך מדפנו של מבוי, דקאמר רב אשי: אפילו תימא במבוי שמונה, מה נפשך? אי עומד נפיש — ניתר בעומד מרובה, ואי פרוץ נפיש — נידון משום לחי. מאי אמרת, דשו תרויהו כי הדדי — הוה ליה ספק דבריהם, וכל ספק דבריהם להקל. משמע דאי אפשר לצמצם ולברר הדבר! ויש לומר: דלעולם אפשר לברר ולמדוד בצמצום על ידי טורה, אבל לא הטריחיהו חכמים למדוד שם מספק, כיון דבין עומד נפיש ובין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אלא אם כן הוא שוה, ומילתא דלא שכיחא הוא. ואין להקשות על רב אשי, דאפילו כי שווי הדדי — לשתרי, דקיימא לן פרוץ כעומד מותר. דרב אשי קאי ארב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם: לא אמרו אלא במבוי שמונה, אבל במבוי שבע ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כו', ואיהו סבר התם דפרוץ כעומד אסור. והרב רבינו שמעון היה מפרש: דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד מצו סברי כרבנן, דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם, ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה. ומאן דשרי — משום דאימא דשחט רובא, ואפילו הן שוין — רחמנא אמר: לא תשייר רובא. ומאן דאסר — משום דאימא נשאר רובא קיים, ואפילו הן שוין — רחמנא אמר: שחוט רובא. וכן גבי פרוץ כעומד, והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל, דאי אפשר לכיון. אבל קשה: דמשמע דבספק דאורייתא הוי אסור משום חששא שמא הן שוין, אף על גב דאי עומד נפיש או פרוץ נפיש הוה שרי. והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא, כשהיתר מצוי יותר מן האיסור, וכן גבי פרוץ כעומד. ואם כן, בההיא דלחי — אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי! ונראה לי: דאיכא התם למיחש שמא שמונה אמות אינם מצומצמות, ואפילו פרוץ מרובה לא יהא נידון משום לחי, ולהכי דווקא בספק דבריהם יש להקל. אבל קשה לפירושו: דהיכי דייקא בפרק שני דבכורות (יז, ב) מההוא דנמצא מכוון בין שתי עיירות, דבידי אדם אפשר לצמצם! התם נמי, אף על גב דאי אפשר לצמצם ולכוין, מכל מקום מודים רבנן דמביאיין שתי עגלות, משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמא היא קרובה, ואפילו הן מצומצמות — "הקרובה" אמר רחמנא ואפילו קרובות! ולפירוש קמא אתי שפיר, דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין, אלא אחת מהן קרובה יותר, ויוצאין בשל תנאי. ויש לומר: דלפירוש הרב רבינו שמעון נמי יוצאים בשל תנאי ממה נפשך, דאם קרובה היא — יוצאה בה, ואם רחוקה היא — תבא בשביל חבירתה. מאי אמרת? שמא מצומצמות הן — זה אינו מצוי. ואין להאריך כאן יותר, ובעירובין (ה, ב) ד"ה וספק) אפרש בעזרת השם יתברך יותר.

פסול, ואין צריך לומר כבהמה. רבי יהודה אומר: בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הוורדיין.

ב שנינו במשנה: שחט חצי סימן שחיתו פסולה. אתמר [נאמר]

אמר: מחצה על מחצה כלומר, סימן ששחט חציו בדיוק — דינו כרוב, רב כהנא אמר: מחצה על מחצה — אינו כרוב. ומסבירים את השיטות: רב אמר מחצה על מחצה דינו כרוב — הכי אמר ליה רחמנא [כך אמר לו הקדוש ברוך הוא] למשה: לא תשייר רובא [אל תשייר רוב] סימן שאינו שחוט, וכיון שחתך חצי הרי לא נשאר רוב. רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב — הכי אמר ליה רחמנא [כך אמר לו הקדוש ברוך הוא] למשה: שחוט רובא [את הרוב]. ומביאים ראיות (ויסימן להן): חצי סימן אחד בעוף, דברי רב קטינא, שחט חצי גרגרת, פגימה בחצי קנה. תנן [שנינו במשנה]: שחט חצי אחד בעוף, ואחד וחצי כבהמה — שחיתו פסולה. ומעתה, אי אמרת [אם אומר אתה] כי מחצה על מחצה דינו כרוב, אמאי [מדוע] פסול? הא עבד ליה [הרי עשה] רוב! ומשיבים: דבר זה פסול מדרבנן [מדברי סופרים]. דלמא לא אתי למעבד פלגא [שמא לא יבוא לעשות אפילו חצי]. ולכן צריך לעשות יותר. אמר רב קטינא, תא שמע [בוא ושמע] ממה ששנינו בבביתא לענין כלי חרס שנטמא, שאין לו טהרה אלא בשבירה: חילקו לשנים — החלק הגדול, שהוא רובו, טמא והקטן טהור. חלקו לשנים והן שוין — שניהם טמאין מספק, לפי שאי אפשר לצמצם, לחתוך בדיוק, ובוודאי אחד מהם גדול יותר, אלא שאיננו יודעים איזה מהם; ונדייק מכאן: הא [הרי] אם אפשר לצמצם — שני החלקים טהורין. אבל אם מחצה נחשב כרוב, וכדברי רב, אמאי [מדוע] טהורין? זיל הכא איכא רובא [זך לכאן — יש רוב]. זיל הכא איכא רובא [זך לכאן — יש רוב]! אמר רב פפא: תרי רובי בחד מנא ליכא [שני רובים בכלי אחד אין]. לא ייתכנו. ולכן אין לדון על מחצה כשל רוב. אבל ביחס לחיתוך קנה או ושט, אם שחט מחצה ייחשב הדבר כאילו שחט רוב, מפני שאין "רוב" אחר שסותר אותו. ומציעים, תא שמע [בוא ושמע] רביה ממה ששנינו: שחט חצי גרגרת, ושהה בה

חרס שנטמא, שאין לו טהרה אלא בשבירה: חילקו לשנים — החלק הגדול, שהוא רובו, טמא והקטן טהור. חלקו לשנים והן שוין — שניהם טמאין מספק, לפי שאי אפשר לצמצם, לחתוך בדיוק, ובוודאי אחד מהם גדול יותר, אלא שאיננו יודעים איזה מהם; ונדייק מכאן: הא [הרי] אם אפשר לצמצם — שני החלקים טהורין. אבל אם מחצה נחשב כרוב, וכדברי רב, אמאי [מדוע] טהורין? זיל הכא איכא רובא [זך לכאן — יש רוב]. זיל הכא איכא רובא [זך לכאן — יש רוב]! אמר רב פפא: תרי רובי בחד מנא ליכא [שני רובים בכלי אחד אין]. לא ייתכנו. ולכן אין לדון על מחצה כשל רוב. אבל ביחס לחיתוך קנה או ושט, אם שחט מחצה ייחשב הדבר כאילו שחט רוב, מפני שאין "רוב" אחר שסותר אותו. ומציעים, תא שמע [בוא ושמע] רביה ממה ששנינו: שחט חצי גרגרת, ושהה בה

שחט רובו של סימן, ואם שחט חציו — גם זה כשר, שהרי לדעתו כך אמר הקדוש ברוך למשה: אל תשייר רוב. ואילו רב כהנא יוצא מנקדת הנחה שהציווי הוא לשחוט רוב ולא פחות מכך, ולכן במקרה של ספק יש רוב לאיסור, שמא לא שחט רוב, ואפילו אם שחט מחצה — הרי זה פסול, שכך אמר הקדוש ברוך הוא למשה: אל תשחט פחות מרוב. אמאי טהורין זיל הכא איכא רובא זיל הכא איכא רובא [שאלו בתוס' (בעמוד הבא): ומה הקושיה? והרי לפי שיטת רב, ציווי התורה הוא שלא לשייר רוב, ואם כן גם לענין כלי שחטקו לשנים יש לומר כן, שבכל אחד מן החלקים אין רוב, ולכן טהורים הם! והסבירו כי גם נפרש כרב שהתורה ציותה שלא לשייר רוב, הרי גם לדעתו אין זה עיקר הציווי. אלא עיקר הענין הוא שתהא זו שחיטה חשובה, וכל ששחט מחצה הרי זה חשוב כאילו שחט רוב. ואם כן גם לענין כלי יש לומר: הואיל וחצי כלי הוא בעל חשיבות כמו רוב, מדרע לא יהיה טמא?]

תרי רובי בחד מנא ליכא כלומר, בכלי, אם אתה מחשיב חלק אחד כמיעוט — ממילא מתחייב מכך שהחלק השני הוא הרוב, ולהיפך. אבל בשחיטה, השאלה היא האם נשחט רוב סימן, שהרי כל שנשחט רוב נתקיימה המצוה, ולכן, הואיל ואם שחט חצי כאילו שחט רוב — הרי זה כשר.

אורה ההלכה

מחצה על מחצה — אם שחט רוב אחד בעוף, ורוב שנים כבהמה ובחיה — שחיתו כשרה, ובלבד שכשימדוד אותו ימצאו שהנשחט הוא רוב. וכיון שימצאו שהנשחט יותר מחצו, אפילו כחוט השערה — דיו. כמסקנת הסוגיא, שלדעת הכל מחצה על מחצה אין דינו כרוב. (שו"ע י"ד בא, א.)

חלקו לשנים והן שוין — תנור שנטמא וחילקו לשנים, אחד גדול ואחד קטן — הגדול טמא והקטן טהור. חילקו לשנים בשוה — כל אחד מהן טמא לפי שאי אפשר לכוון. כבביתא. (רמב"ם ספר טהרה הלכות כלים פט"ז ה"ב.)

מסורת הש"ס
ה. ירושלמי עירובין פ"א הי"א (ועיי"ש).
ו. בכורות יז, ב. תוי"כ ויקרא יא, לה. ילק"ש תורה תקמא.
ז. חולין כח, א. תוספתא חולין פ"ב ב.

גדרות

הא אפשר לצמצם בכתי"מ ועוד: טעמא דאי אפשר לצמצם הא אפשר לצמצם.

